

CESTOVNÝ RUCH NA SLOVENSKU

Cestovný ruch (ďalej len „CR“) je jedným z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich odvetví a aj v podmienkach Slovenska už dnes svojimi výkonmi predstavuje hospodárskej odvetvie. Plní tieto významné hospodárske funkcie: funkciu príjmov a multiplikačný efekt, je zdrojom tvorby hodnoty a vplyva na HDP, je faktorom zamestnanosti, regionálneho rozvoja a platobnej bilancie. Zamestnáva viac než 160-tisíc ľudí (6,3% celkovej zamestnanosti). Na Slovensku je v súčasnosti vyše 4-tisíc ubytovacích zariadení s viac než 200-tisícami lôžok realizujúcich vyše 15,5 mil. prenocovaní. Priemerná hodnota priameho HDP CR (suma priamej hrubej pridanej hodnoty CR a čistých daní na produkty CR) v období 2005-2016 sa pohybovala okolo 2,81% podielu na HDP slovenskej ekonomiky.

Tab. č. 1: Podiel cestovného ruchu na HDP SR

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Podiel priameho HDP CR na HDP ekonomiky (%)	3,29	3,04	3,08	2,97	2,63	2,53	2,65	2,89	2,63	2,35	2,81	2,85

Zdroj: Satelitný účet cestovného ruchu 2005-2016

Vďaka prírodnému a antropogénnemu potenciálu má CR možnosť zaujať v národnom hospodárstve a v spoločnosti strategické postavenie. V podmienkach Slovenska však nie je uceleným odvetvím, ktorého vstupy a výstupy by boli merané v systéme národného účtovníctva (ako napr. v prípade poľnohospodárstva, stavebníctve či priemyslu), ale je konglomerátom produktov a činností z mnohých rôznorodých odvetví, ktoré sa na aktivitách CR podieľajú, a to predovšetkým:

- ubytovacie a stravovacie služby,
- služby cestovných a informačných kancelárií,
- sprievodcovské služby,
- rekreačné služby (napr. aquaparky, zábavné podujatia),
- osobná preprava a prenájom vozidiel,
- služby športových zariadení (napr. lyžiarske strediská, golfové ihriská, kúpaliská),
- predaj cestovných lístkov, vstupeniiek, suvenírov,
- cestovné poistenie,
- záchranná služba,
- zmenárne a pod.

Súčasný systém výkazníctva neposkytuje transparentné ohodnotenie podnikateľských subjektov v rámci CR (ide predovšetkým o únik výnosov v oblasti dopravy, kultúry, maloobchodu a pod., kde účastníci CR tvoria významný podiel na tržbách). Podmienky na komplexné a medzinárodne porovnateľné vyčíslenie podielu ekonomických prínosov CR v národnom hospodárstve vytvára Satelitný účet cestovného ruchu, vychádzajúci z globálnych štandardov Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO). Poskytuje údaje o CR na základe dát systému národného účtovníctva, odporúčaní UNWTO a Štatistickej komisie OSN, predovšetkým z oblasti zamestnanosti generovanej turizmom, pridanej hodnote CR, rozsahu kapitálových investícií do CR, produkcii, medzispotrebe, importe a čistých daniach. Na základe týchto údajov je možné vyčísliť podiel cestovného ruchu na DPH. Realizácia satelitného účtu predstavuje dlhodobý a komplikovaný proces vyžadujúci spoluprácu odborníkov zo ŠÚ SR, NBS, MF SR, MH SR, MDV SR a ďalších inštitúcií.

Financovanie podpory odvetvia CR nie je dostatočné, pritom celkové ročné tržby v turizme a nadväzujúcich službách sa pritom odhadujú na 5 mld. eur.

Tab. č. 1: *Financovanie podpory odvetvia CR (2008 – 2018)*

	suma na rozvoj CR (mil. €)	štátny rozpočet (mil. €)	podiel %	AZCR – príjmy (mil. €)	HDP (mil. €)	podiel AZCR na HDP (%)
2018	7,65	15,956	0,05	-	88 337,4	-
2017	7,52	15 390	0,05	2587,8	84 985,2	3,05
2016	11,5	16 247	0,07	2482,8	80 958	3,07
2015	11,00	17 479	0,06	2191,7	78 080,8	2,81
2014	11,00	17 392	0,06	1940,6	75 560,5	2,57
2013	9,00	17 002	0,05	1924,5	73 835,1	2,61
2012	7,00	17 300	0,04	1789,0	72 420	2,47
2011	58,00	16 958	0,34	1744,7	70 443,5	2,48
2010	47,00	16 277	0,29	1684,7	67 387,1	2,50
2009	33,00	14 125	0,23	1674,5	63 818,5	2,62
2008	33,19	12 620	0,26	1762,6	68 322,5	2,58

Zdroj: cenastatu.sme.sk, STATdat

Napríklad len aktívny zahraničný CR sa na tvorbe HDP podieľa 3%, ale suma zo štátneho rozpočtu na podporu odvetvia v ostatnom období nepresiahla 0,07%. Podiel turizmu na HDP je

prítom len jedným z ukazovateľov váhy turizmu v ekonomike: netreba zabúdať na pozitívny vplyv turizmu v ďalších odvetviach, tzv. multiplikačné efekty turizmu v národnom hospodárstve, ako aj na skutočnosť, že CR je v prípade regiónov, ktoré nie sú priemyselne aktívne, spoločne s poľnohospodárskou výrobou jediným zdrojom príjmov. Ak má mať cestovný ruch v budúcnosti väčšiu váhu v ekonomike krajiny, bude potrebné pamätať na výraznejšiu podporu jeho záujmov a cieľov vo všetkých odvetvových politikách.

Hoci rozhodujúcu úlohu pri rozvoji CR má súkromný sektor, úlohou verejného sektora je formulovanie stratégie jeho rozvoja a definovanie nástrojov na jej zabezpečenie. Preto je dôležitá podstata politiky štátu v cestovnom ruchu a nevyhnutnosť jej novej orientácie. V súčasnosti pri vytváraní štátnej politiky cestovného ruchu sú hlavnými nositeľmi rozhodovacích procesov tieto inštitúcie a organizácie:

- Vláda SR,
- Ministerstvo dopravy a výstavby SR – sekcia cestovného ruchu,
- samosprávne kraje – útvary pre cestovný ruch,
- krajské a oblastné organizácie cestovného ruchu.

Vláda SR sa pri podpore cestovného ruchu v aktuálnom programovom období zamerala na zvyšovanie počtu turistov a dĺžky ich pobytu na Slovensku pomocou efektívneho destinačného manažmentu prostredníctvom oblastných organizácií cestovného ruchu a aktívnej marketingovej prezentácie krajiny.

Motiváciou združovania subjektov CR do krajských a oblastných organizácií CR je poskytovanie dotácií z rozpočtovej kapitoly Ministerstva dopravy a výstavby SR, ktoré podporuje hlavnú činnosť oblastných organizácií cestovného ruchu prostredníctvom dotačného mechanizmu v súlade s § 29 ods. 10 zákona 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu, ustanovujúceho 9 oprávnených aktivít (Tab. č. 2). Podmienkou je registrácia na MDV SR a na dotáciu nie je právny nárok. Formuláre žiadostí, projektu, plánu činnosti a rozpočtu sú upravené výnosom. Sekcia cestovného ruchu MDV SR ďalej zabezpečuje predovšetkým legislatívnu, strategickú a koncepčnú činnosť, presadzuje stimulačné opatrenia podnikateľského prostredia cestovného ruchu, zbiera a vyhodnocuje štatistické údaje z oblastí bankovej a ubytovacej štatistiky, aktívneho zahraničného a domáceho cestovného ruchu, prevádzkuje informačný systém CR - národný portál Slovakia.travel - a prezentuje Slovensko ako destináciu CR na výstavách, veľtrhoch, workshopoch, kampaniach a tlačových konferenciách.

Tab. č. 2: Príklady použitia dotácií MDV SR

<p>Aktivita 1: MARKETING A PROPAGÁCIA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tvorba propagačných a informačných tlačovín okrem knižných publikácií - účasť na veľtrhoch, výstavách, festivaloch, konferenciách, workshopoch, prezentáciách a pod. - tvorba webového sídla OCR, - tvorba loga organizácie, - vytvorenie značky, loga destinácie - e-marketing - tvorba zľavových produktov - vytvorenie rezervačného systému
<p>Aktivita 2: ČINNOSŤ TURISTICKÝCH A INFORMAČNÝCH CENTIER</p>	<ul style="list-style-type: none"> - turistickí sprievodcovia - publikácie o regióne - upomienkové predmety
<p>Aktivita 3: TVORBA A PREVÁDZKA REZERVAČNÉHO SYSTÉMU</p>	<ul style="list-style-type: none"> - systém priamej rezervácie pobytu v destinácii
<p>Aktivita 4: PODPORA TVORBY PRODUKTU A PODPORA ATRAKTIVÍT</p>	<ul style="list-style-type: none"> - gastronomické podujatia - športové podujatia - kultúrne podujatia, ktoré sú súčasťou produktu cestovného ruchu
<p>Aktivita 5: PODPORA ATRAKTIVÍT DANEJ LOKALITY</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tvorba produktových balíkov - tematické parky - rozprávkové lesy
<p>Aktivita 6: INFRAŠTRUKTÚRA CESTOVNÉHO RUCHU (okrem výstavby ubytovacích zariadení)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - budovanie a údržba turistických a náučných chodníkov - značenie peších, cyklistických a bežkárskech turistických trás - informačné tabule - smerovníky - grafické symboly
<p>Aktivita 7: ZABEZPEČENIE STRATEGICKÝCH, KONCEPČNÝCH A ANALYTICKÝCH MATERIÁLOV A DOKUMENTOV, ŠTATISTÍK A PRIESKUMOV</p>	<ul style="list-style-type: none"> - marketingové stratégie - komunikačné stratégie
<p>Aktivita 8: ZAVEDENIE HODNOTIACEHO SYSTÉMU KVALITY SLUŽIEB</p>	<ul style="list-style-type: none"> - workshopy na tému zvyšovania kvality služieb - zavedenie nových funkcionalít na vyhodnocovanie informácií o vnímanej kvalite služieb
<p>Aktivita 9: VZDELÁVACIE AKTIVITY ZAMERANÉ NA SKVALITNENIE A ROZVOJ DESTINÁCIE CESTOVNÉHO RUCHU</p>	<ul style="list-style-type: none"> - školenia - semináre - workshopy

Regionalizácia cestovného ruchu Slovenskej republiky rozdeľuje Slovenskú republiku na 21 regiónov cestovného ruchu, ktoré nekorešponujú s ôsmimi administratívnymi regiónmi. Samosprávne kraje majú vo svojich organizačných štruktúrach odbor zabezpečujúci aj otázky cestovného ruchu v zmysle zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov a jeho ustanovení §4 ods. (1) písm. m) o utváraní podmienok na rozvoj cestovného ruchu a koordinácii tohto rozvoja a § 5 o medzinárodnej spolupráci, zo zákona č. 461/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky, zo zákona č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov a zo zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov. MDV SR odštartovalo v apríli 2019 pravidelné konzultačné porady so zástupcami VÚC so zreteľom lepšej informovanosti, spolupráce a koordinácie aktivít na podporu cestovného ruchu.

Organizácie cestovného ruchu (7 krajských, 37 oblastných) sú združenia samosprávnych a podnikateľských subjektov v oblasti služieb cestovného ruchu, ktoré tvoria spoločnú platformu pre rozvoj turizmu v destinácii. Každý subjekt CR nachádzajúci sa v územnej pôsobnosti OCR má právo stať sa jej členom. Použitie dotácií má napomôcť tvorbe komplexného produktu v regiónoch a zvýšiť tým návštevnosť.

Tab. č. 3: Krajské organizácie cestovného ruchu

	NÁZOV KOCR	ROK VZNIKU	ČLENOVIA KOCR
1.	Turizmus regiónu Bratislava	2012	1. Bratislavský samosprávny kraj 2. Bratislavská organizácia cestovného ruchu 3. Región Senec 4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Malé Karpaty 5. Oblastná organizácia cestovného ruchu Záhorie
2.	Krajská organizácia cestovného ruchu Severovýchod Slovenska	2012	1. Vyšší územný celok: Prešovský samosprávny kraj 2. Oblastná organizácia cestovného ruchu Horný Zemplín a Horný Šariš 3. Oblastná organizácia cestovného ruchu Vysoké Tatry – Podhorie

			<ul style="list-style-type: none"> 4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Severný Spiš – Pieniny 5. Oblastná organizácia cestovného ruchu Región Vysoké Tatry 6. Oblastná organizácia cestovného ruchu Tatry – Spiš – Pieniny 7. Oblastná organizácia cestovného ruchu Šariš – Bardejov 8. Oblastná organizácia cestovného ruchu Región Šariš
3.	Košice región turizmus	2012	<ul style="list-style-type: none"> 1. VÚC Košický samosprávny kraj 2. Zemplínska oblastná organizácia cestovného ruchu 3. KOŠICE – Turizmus 4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj & Spiš
4.	Krajská organizácia cestovného ruchu Trenčín región	2015	<ul style="list-style-type: none"> 1. Trenčiansky samosprávny kraj 2. Región Horná Nitra – Bojnice 3. Región Horné Považie 4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Trenčianske Teplice 5. Oblastná organizácia cestovného ruchu Trenčín a okolie
5.	Banskobystrický kraj turizmus	2018	<ul style="list-style-type: none"> 1. Banskobystrický samosprávny kraj 2. Stredné Slovensko 3. REGIÓN HOREHRONIE 4. REGIÓN GRON 5. TURISTICKÝ NOVOHRAD A PODPOLANIE 6. Región Banská Štiavnica 7. Dudince
6.	Žilinský turistický kraj	2012	<ul style="list-style-type: none"> 1. Žilinský samosprávny kraj 2. Oblastná organizácia Rajecká dolina 3. Oblastná organizácia cestovného ruchu: Klaster ORAVA

			<p>4. Oblastná organizácia cestovného ruchu: REGION LIPTOV</p> <p>5. Oblastná organizácia cestovného ruchu: Malá Fatra</p> <p>6. Oblastná organizácia cestovného ruchu: Organizácia cestovného ruchu Kysuce</p> <p>7. Oblastná organizácia cestovného ruchu: TURIEC-KREMNICKO</p>
7.	Trnavský kraj	2019	<p>1. Trnavský samosprávny kraj</p> <p>2. Trnava Tourism</p> <p>3. Rezort Piešťany</p> <p>4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Žitný ostrov – Csallóköz</p>

Tab. č. 4: Oblastné organizácie cestovného ruchu

	NÁZOV OOCR	ROK VZNIKU	POČET ČLENOV
1.	OOCR Región Banská Štiavnica	2011	44
2.	Bratislavská organizácia cestovného ruchu	2011	76
3.	OOCR Rajecká dolina	2011	18
4.	OOCR Región Vysoké Tatry	2012	6
5.	OOCR SEVERNÝ SPIŠ – PIENINY	2012	14
6.	OOCR Košice Turizmus	2012	59
7.	OOCR Dudince	2012	13
8.	OOCR REGIÓN HOREHRONIE	2012	13
9.	OOCR „ŠARIŠ“ – BARDEJOV	2012	8
10.	OOCR Región Gron	2012	42
11.	OOCR Trenčianske Teplice	2012	6
12.	OOCR Región Horné Považie	2012	22
13.	OOCR Trnava Tourism	2012	24
14.	OOCR Horný Zemplín a Horný Šariš	2012	15
15.	OOCR TURIEC – KREMNICKO	2012	18
16.	Nitrianska OCR	2012	10
17.	Zemplínska OOCR	2012	25
18.	OOCR Stredné Slovensko	2012	39
19.	OOCR Malá Fatra	2012	33
20.	OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	2012	13
21.	OOCR Kysuce	2012	21
22.	OOCR REZORT PIEŠŤANY	2012	10
23.	OOCR REGION LIPTOV	2012	17
24.	OOCR TURISTICKÝ NOVOHRAD A PODPOĽANIE	2012	60
25.	OOCR Klaster Orava	2012	26
26.	OOCR Región Horná Nitra-Bojnice	2012	54
27.	OOCR TATRY – SPIŠ – PIENINY	2012	27

28.	OOCR Región Senec	2012	15
29.	OOCR Žitný ostrov - Csallóköz	2012	14
30.	OOCR Záhorie	2012	47
31.	OOCR Región Šariš	2015	11
32.	OOCR PODUNAJSKO	2015	19
33.	OOCR Trenčín a okolie	2015	9
34.	OOCR Malé Karpaty	2015	24
35.	OOCR Slovenský raj & Spiš	2016	50
36.	OOCR Tekov	2017	20
37.	OOCR GEMER	2018	14

Tab. č. 5: Zaniknuté organizácie cestovného ruchu

NÁZOV ZANIKNUTEJ OOCR	DÁTUM ZÁNIKU	NÁSTUPNÍCKA ORGANIZÁCIA
Jasná	31.12.2013	Oblasťná organizácia cestovného ruchu REGIÓN LIPTOV
Liptovský Ján Turizmus	31.12.2013	Oblasťná organizácia cestovného ruchu REGIÓN LIPTOV
OOCR Spiš	29.2.2016	Oblasťná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj